

STAJYERLER

I- GİRİŞ

07.09.2013 tarih ve 28758 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği ile stajyerlerin, çırakların mesleki ve işbaşı eğitimlerini düzenleyen 03.07.2002 tarihli Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu makalemde ifade ettiğim hususlar, ortaöğretim kurumlarının öğrenim süresi 4 yıl olan, meslek liselerinde, teknik liselerde, Anadolu meslek liselerinde, Anadolu sağlık meslek liselerinde, Anadolu teknik liselerinde öğrenim görenleri kapsamaktadır. 25.02.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6111 sayılı Kanun'un 61 inci maddesi ile mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumları Mesleki Eğitim Kanununa tabi olmuş ise de üniversite öğrencisi iken staj yapanların durumu bu makale kapsamına alınmamıştır.

II- ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN STAJ YAPMALARI

Öğrenciler, mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliştirmeleri, iş hayatına uymaları, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmeleri ve okulda olmayan tesis, araç-gereci tanımaları amacıyla staj yapmaktadırlar.

Staj, mal ve hizmet üreten kamu ve özel kurum, kuruluş ve işyerlerinde (bundan böyle kısaca işletme diye belirtilecektir) yapılır. Ancak başarısı açısından okulda staj yapması gerekli görülenlerle, yeterli özellik ve sayıda işletmenin bulunmaması durumunda staj, bir programa göre ilgili alan öğretmenlerinin gözetim ve denetiminde okulda da yaptırılabilir. Okulun özelliğine göre ders saatleri dışında alanla ilgili yapılan üretim, tanıtım, hizmet ve benzeri çalışmalar da staj kapsamında değerlendirilir.

Stajın okulun öğrenim süresi içinde tamamlanması gerekir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları öğrencilerinin staj süresi 40 iş günüdür. Staj, 10 uncu sınıfın sonundan itibaren yapılabilir.

En az bir dönem işyerlerinde staj yapan öğrenciler, eğitim ve öğretim etkinlikleri dışında okullardaki döner sermaye kapsamında mal ve hizmet üretiminde en az staj süresi kadar fiilen çalışırlarsa, yükümlü oldukları stajını tamamlamış sayılırlar

A- Mesleki Eğitime Katılacak Olanlar

Bilindiği gibi orta öğretim kurumunda dokuz, 10, 11 ve 12 nci sınıflar vardır.

İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulunca belirlenen meslek alan ve dallarında öğrenim gören öğrencilerin 12 nci sınıfta staj yapmaları ilke olarak kabul edilmektedir. Ancak, İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu kararıyla ilgili alanın, mesleğin modüler eğitim programlarını uygulamaya elverişli eğitim birimi bulunan işletmelere, 11 inci sınıf öğrencileri de mesleki eğitim için gönderilebilir. Yukarıda da belirtildiği gibi, 10 uncu sınıf sonundan itibaren de yapılabilir.

B- İşletmenin Değiştirilmemesi Esası

Öğrencilerin mesleki eğitimlerini kural olarak aynı işyerinde sürdürmeleri gerekmektedir. Ancak, ilgili sınıfa ait uygulamaların bir kısmının işletmelerde yapılamaması durumunda, eksik kalan uygulamalar, işletmeyle okul müdürlüğünün anlaşmasıyla ders yılı içinde başka işletmelerde veya okulda telafi eğitimi programına göre tamamlanabilir.

İşletmelerde staj yapan öğrenciler, kayıtlı oldukları programdan mezun oluncaya kadar eğitime başladıkları işletmelerde, bu işletmede öğretim programının tamamı uygulanmıyorsa başka işletmelerde veya okulda öğretim programını tamamlayabilir.

İşletmelerde grev ve lokavt uygulaması, deprem, yangın ve sel gibi doğal afet olması durumunda öğrenciler eğitimlerini okulda sürdürürler.

C- İşletmelerde Yapılacak Eğitim

Stajdan önce, işyeri ile staj yapılacak işyerlerini belirleyen komisyon arasında stajın içeriği ile ilgili sözleşme imzalanır. Sözleşmede, öğrencilerin işletmede yapacakları mesleki eğitim, bu eğitime katılacak öğrenci sayısı ve eğitimin uygulanışıyla ilgili esaslar yer alır.

Yılın belli zamanlarında faal olan yiyecek içecek hizmetleri, konaklama ve seyahat hizmetleri, eğlence hizmetleri, yat kaptanlığı yanında Milli Eğitim Bakanlığınca uygun bulunan diğer alan öğrencileri sektörün özelliği, çalışma ve kapasite durumu, okul ve iklim şartları da dikkate alınarak 10 ve 11 inci sınıftan itibaren işletmelerdeki eğitimlerini yoğunlaştırılmış olarak görebilirler. Ancak, genel olarak öğrencilerin bir öğretim yılında kesintisiz olarak ekim-mart ayları arasındaki dönemde okulda; nisan-eylül ayları arasındaki dönemde işletmelerde mesleki eğitim görmeleri esastır.

İşletmelerdeki mesleki eğitim ders yılı başında başlar, ders yılı sonunda biter. Haftada üç gün işletmede beceri eğitimi, iki gün ise okulda veya eğitim biriminde teorik eğitim yapılması esastır. Ancak okulda atölye ve laboratuvar donatımı olmaması nedeniyle 10 ve 11 inci sınıflarda uygulamalı eğitimin işyerlerinde yapılması halinde programın özelliğine göre okulda üç gün teorik eğitim yapılabilir.

Stajın, sömestre ve yaz tatilinde yapılması esastır. Ancak, çeşitli nedenlerle staj yapamayan öğrenciler, stajını ders yılı içinde de yapabilirler.

D- İşletmelerde Teorik Eğitim Yapabilme Şartları

Kural olarak, teorik eğitim okulda yapılır. Ancak, işletmelerin eğitim birimleri varsa, teorik eğitim burada da yapılabilir. İşletmelerde teorik eğitim de yapılabilmesi için: Bir sınıfın aynı meslek alanı/dalındaki öğrencilerin tamamının aynı işletmede mesleki eğitim görmesi, işletmede eğitim birimi bulunması ve işletme yönetiminin istemesi durumunda o işletmede, yapılabilir. Ya da birbirlerine yakın, değişik işletmelerde mesleki eğitim gören bir sınıfın aynı

meslek alanı/dalındaki öğrencilerin eğitimi, bu işletmelerden hangisi uygunsa orada gerçekleştirilir.

Öğrenci mevcudunun en az 8 olması şarttır.

İlgili meslek dersinin öğretmeni o işletmede görevlendirilebilir. Bu durumda, öğretmenlerin ek ders ücretleri o işletme tarafından ödenir.

E- İşletmelerin Eğitici Görevlendirmesi

İşletmelerde aynı meslek alan/dalında beceri eğitimi gören en fazla 12 kişiden oluşan öğrenci grubu için işletme tarafından, en az bir eğitici personel veya usta öğretici görevlendirilir.

F- İş Dosyası Tutulması

İşletmelerde mesleki eğitim gören öğrencilere; öğretim programlarına uygun olarak yapacakları temrin, iş, proje, deney ve hizmetlerle ilgili resimleri, projeleri ve değerlendirme çizelgelerini kapsayan mesleki eğitimle ilgili bir iş dosyası tutturulur. Dosyadaki her resim, proje veya çalışmaya ait değerlendirme çizelgesi ve varsa diğer doküman, usta öğretici veya eğitici personelle koordinatör öğretmen ve öğrenci tarafından imzalanır.

İş dosyası, öğrencinin ikinci dönem mesleki eğitim puanlarıyla birlikte uygulamanın bitimini izleyen ilk hafta içinde okul müdürlüğüne, gönderilir.

G- Stajın Planlanması, Kontenjanlarının Belirlenmesi ve Öğrenci Gönderilmesi

On ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az, olmamak üzere mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine staj yaptırmaları Kanun gereği zorunludur.

Her yıl nisan ayının ilk haftasında okul müdürü veya koordinatör müdür yardımcısının başkanlığında alan/bölüm şefleri, ilgili meslek alanından en az bir atölye, laboratuvar ve meslek dersleri öğretmeni toplanarak öğrencilerin staj yapabilecekleri resmî ve özel kurum ve kuruluşlarını belirler.

Yapılan planlama dışında, uygun işletme bulunduğu daha sonra bu işletmelere de öğrenci gönderilebilir.

Okul müdürlüğünce alınan kararlar doğrultusunda nisan ayının son haftasında işletmeyle yazışma yapılarak hangi işletmede, hangi alanlarda/dallarda, kaç dönemde, ne kadar öğrencinin staj yapabileceği belirlenir. Mayıs ayının ikinci haftasında ilgili alan/bölüm şeflerine kontenjan listeleri bildirilir.

On ve daha fazla personel çalıştıran ve Milli Eğitim Bakanlığınca işletmelerde mesleki eğitim kapsamına alınan, ancak, staj yaptırmayan işletmeler, beceri eğitimi yaptırmaması gereken her öğrenci için eğitim süresince her ay asgari ücretin net tutarının 1/3'ü nispetinde, yirmi ve daha fazla personel çalıştırılması halinde 2/3'ü nispetinde Saymanlık hesabına para yatırmakla yükümlüdürler. Mesleki

eğitim Şartlarına sahip olan ŐiŐletmelere Milli Eğitim Bakanlığınca Őđrenci gŐnderilememesi halinde bu ŐiŐletmeler, sŐz konusu parayı Ődemezler.

ŐiŐletmelerde mesleki eğitim uygulaması yaptırarak yŐkŐmlŐ olan ŐiŐletmelerin listesi, ŐalıŐma ve Ő Ő Kurumu İl MŐdŐrlŐklerinde, Őubat ayı iÇinde İl Milli Eğitim MŐdŐrlŐđŐne bildirilir.

Mesleki eğitim yaptırarak yŐkŐmlŐ ŐiŐletmelerin, eğitime uygunluğuyla mesleki eğitim gŐrecek Őđrenci sayıları il veya ilĐelerde kurulacak ŐiŐletme belirleme komisyonları tarafından tespit edilir.

Őđretmenler, her yıl mayıs ayında toplanarak stajını okulda ve ŐiŐletmelerde yapacakların listesini hazırlayıp mŐdŐrŐn onayına sunarlar. Onaylı listeler, Őđrencilere duyurulur. BŐlŐm Şefleri Őđrencileri belirlenen kontenjana göre yerleŐtirir.

Bir meslek alan/dalında ŐiŐletmelerde mesleki eğitim gŐrecek Őđrenci sayısının ŐiŐletmelere gŐnderilecek Őđrenci sayısından fazla olması durumunda, Őđrenci seğimleri bir komisyon marifetiyle seğilir. Komisyon, Őđrencilerin baŐarı puanlarını, disiplin cezası alıp almamalarını, genel durumlarını dikkate alarak seğimini yapar. Ancak, Őehit veya gazi Őocuklarıyla, eğitim tedbiri kararı verilen Őocuklar ve koruma altına alınan Őđrenciler sıralamaya tabi tutulmaksızın ŐiŐletmelerde mesleki eğitime Őncelikle gŐnderilirler.

H- SÖzleşme Őmzalanması

Ders yılının sona erdiği tarihten yeni ders yılının ikinci haftası sonuna kadar okul mŐdŐrlŐđŐyle ŐiŐletme yetkilileri arasında her Őđrenci iÇin ayrı olmak Őzere tip ŐiŐletmelerde mesleki eğitim sŐzleŐmesi imzalanır. SÖzleşmede reŐit ise Őđrencinin reŐit değil ise velisinin imzası da bulunur.

SÖzleşmede, Őđrenciye, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun 25 inci maddesinde belirtilen miktardan az olmamak Őzere Ődenecek Őcret de yer almalıdır.

Stajyerlere, asgari Őcretin net tutarının yirmi ve Őzerinde personel ĐalıŐtıran işyerlerinde yŐzde 30'undan, yirmiden az personel ĐalıŐtıran işyerlerinde yŐzde 15'inden, aŐađı Őcret Ődenemez. Őcretler her tŐrlŐ vergiden mŐstesnadır.

Stajyerlere, iş kazaları ve meslek hastalıkları ile hastalık sigortaları hŐkŐmleri uygulanır. Sigorta primleri, asgari Őcretin % 50'si Őzerinden Milli Eğitim Bakanlığı bŐtĐesine konulan Ődenekle karŐılanır.

İ- İzin

ŐiŐletmeler, staj gören Őđrencilere, sömestre ve yaz tatili sŐresince toplam bir ay Őcretli izin verir. Aynı Şekilde ŐiŐletmelerin, telafi eğitimi sŐresince ve okulda yapılacak sınavlar iÇin belirtilen gŐnlerde de Őcretli izin vermesi gerekir.

ŐiŐletmeler; Őđrencilere teorik eğitim iÇin okul mŐdŐrlŐđŐnce dŐzenlenecek programa göre haftada iki gŐn Őcretli izin vermekle yŐkŐmlŐdŐrler.

J- Stajyerlerin Çalıştırılması

İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrenciler, işyerlerinin şartlarına ve çalışma düzenine uymak zorundadırlar.

Stajyerlerin çalıştırılması konusunda Yönetmelikte 3 yasak vardır.

- 1- Günde sekiz saatten fazla,
- 2- Meslekleri dışındaki işlerde bağımsız olarak,
- 3- Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine aykırı işlerde,

Çalıştırılmaz.

Stajın, gündüz yapılması esastır. Ancak, İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu kararıyla saat 22:00'yi geçmemek üzere gece de yapılabilir.

Çalıştırılırken de güvenliği, sağlığı, bedensel, zihinsel, ahlaki ve psiko-sosyal gelişimi, kişisel yetkinlik ve yetenekleri dikkate alınır.

Maddede geçen Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre;

Çocuk ve genç işçileri, çocuklara karşı işlenmiş suçlardan hüküm giyen, yüz kızartıcı suçlardan hüküm giymiş olan, işveren veya işveren vekilleri çalıştıramayacağı,

Tecrübe eksikliği, mevcut veya muhtemel riskler konularında bilgisizlik veya tamamen gelişmiş olmamalarına bağlı olarak gelişmelerini, sağlık ve güvenliklerini tehlikeye sokabilecek herhangi bir riske karşı korunmalarını temin edileceği,

Hiçbir şekilde hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinde, alkol, sigara ve bağımlılığa yol açan maddelerin üretimi ve toptan satış işlerinde, parlayıcı, patlayıcı, zararlı ve tehlikeli maddelerin toptan ve perakende satış işleri ile bu gibi maddelerin imali, işlenmesi, depolanması işleri ve bu maddelere maruz kalma ihtimali bulunan her türlü işlerde, gürültü ve/veya vibrasyonun yüksek olduğu ortamlarda yapılan işlerde, aşırı sıcak ve soğuk ortamda çalışma gerektiren işlerde, sağlığa zararlı ve meslek hastalığına yol açan maddeler ile yapılan işlerde, radyoaktif maddelere ve zararlı ışınlara maruz kalınması ihtimali olan işlerde, fazla dikkat isteyen ve aralıksız ayakta durmayı gerektiren işlerde, parça başı ve prim sistemi ile ücret ödenen işlerde, eğitim amaçlı işler hariç iş bitiminde evine veya ailesinin yanına dönmesine imkan sağlamayan işlerde, işyeri hekimi raporu ile fiziki ve psikolojik yeterliliklerinin üzerinde olan işlerde, eğitim, deney eksikliği, güvenlik konusunda dikkat eksikliği getirme ihtimali olan işlerde, para taşıma ve tahsilat işleri ile gece döneminde, çalıştırılmayacağı,

Çocuk ve genç işçilerin Yönetmelik ekinde yer alan uzun listelerde belirtilen işlerde çalıştırılacağı,

İşverenin vermesi gereken eğitimlerde geçen süreler, işverenin işyeri dışında gönderdiği kurslar ve toplantılarda geçen süreler ile yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen mesleki eğitim programlarında geçen süreler, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından çalışan çocuk ve gençler ile ilgili olarak düzenlenen konferans, kongre, komisyon ve benzeri toplantılara temsilci olarak katılmaları nedeniyle işlerine devam edemedikleri süreler, çocuk ve genç işçilerin çalışma süresinden sayılacağı,

Günlük çalışma sürelerinin, 24 saatlik zaman diliminde, kesintisiz 14 saat dinlenme süresi dikkate alınarak uygulanacağı,

2 saatten fazla 4 saatten az süren işlerde 30 dakika, 4 saatten 7,5 saate kadar olan işlerde çalışma süresinin ortasında 1 saat olmak üzere ara dinlenmesi verileceği,

Çocuk ve genç işçilerin hafta tatili izinlerinin kesintisiz kırk saatten az olamayacağı, Ulusal bayram ve genel tatil günlerinde de çalıştırılmayacakları,

Belirtilmiştir.

III- SONUÇ

Bir işyerinde yapılan işleri öğrenmek ve uygulamayı izleyerek bilgisini geliştirmek için işveren yanında çalışan kişi olarak tanımlanan stajyerlerle ilgili hukuki çerçeve, 2013 Yılı'nın son aylarında değiştirilmiştir.

Yapılan bu değişikliklerle ilgili ayrıntılar yukarıda gösterilmiştir. Yeni dönemde de stajyerliğin tanımı ve çerçevesi değiştirilmemiş, kimi öğrenciler için işyerlerinde staj yapma zorunluluğu kaldırılmış, staj yapılacak işyerlerinin belirlenmesi, sözleşme yapılması, stajyerlerin takibi gibi konularda ortaöğretim öğrencilerinin konumu yükseköğretim öğrencilerinden ayrı tutularak daha net biçimde ortaya konmuştur.

Önceki düzenlemelerde olduğu gibi, on ve daha fazla personel çalıştıran kamu olsun özel olsun tüm işyerlerinin çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az olmamak üzere öğrencilere staj yaptırmaları zorunluluğu, bu zorunluluğa uymayan işyerlerine her öğrenci için eğitim süresince her ay asgari ücretin net tutarının 1/3'ü nispetinde, yirmi ve daha fazla personel çalıştırılması halinde 2/3'ü nispetinde Saymanlık hesabına para yatırmakla yükümlülüğü, devam etmektedir.